

**Előterjesztés
Dunakeszi Város Önkormányzat
Pénzügyi és Jogi Bizottságának
2015. május 28-i ülésére**

Tárgy : Nemzeti értékek felvétele a Dunakeszi Települési Értéktárba

Tisztelt Pénzügyi és Jogi Bizottság!

Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testülete 90/2015.(IV.30.) számú határozatában egyetértését fejezte ki a Késő-római kikötőerőd, az Árpád-kori romtemplom, a Dunakeszi lóversenypálya és tréningpálya és a Dunakeszi Sportrepülőter települési és megyei értéktárba való felvételének kezdeményezésével kapcsolatban.

A Képviselő-testület felkérte Csoma Attila képviselő urat, helytörténészt, hogy a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV.16.) számú kormányrendelet 6. § (4) bekezdésének megfelelő javaslatot készítse elő, illetve nyújtsa be a döntéshozóknak.

A Képviselő-testületi ülés óta eltelt időben sor került a megyei értéktárba történő felvétel kezdeményezésére, illetve összeállításra került a helyi értéktárba való felvételhez szükséges dokumentáció is (1-4. számú mellékletek).

A képviselő-testület és szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2013. (II.06.) számú rendelete 67. § (9) bekezdése szerint a Települési Értéktár Bizottság feladatait a Pénzügyi és Jogi Bizottság látja el. A Bizottság létrehozza a települési értéktárat, formai és tartalmi követelmények alapján megvizsgálja a beérkezett javaslatot. Amennyiben a Bizottság felveszi az adott nemzeti értéket a Dunakeszi Települési Értéktárba, erről tájékoztatja a Pest Megyei Értéktárba, erről tájékoztatja a Pest Megyei Értéktárat és a Hungarikum Bizottságot, illetve nyilatkozik, hogy a nemzeti érték felvételét javasolja-e a megyei vagy a Nemzeti Értéktárba.

Fentiek alapján a következő javaslatot terjesztem a T. Pénzügyi és Jogi Bizottság elé.

1. határozati javaslat

Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testülete Pénzügyi és Jogi Bizottsága, a Települési Értéktár Bizottság feladatkörében eljárva a képviselő-testület és szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2013. (II.06.) számú önkormányzati rendelet 67. § (9) bekezdésnek megfelelően úgy dönt, hogy az előterjesztés 1. számú mellékletét képező, a 114/2013. (IV. 16.) kormányrendelet szerinti javaslat alapján a **Késő-római kikötőerődöt** felveszi a Dunakeszi Települési értéktárba.

A Bizottság felkéri Csoma Attila bizottsági elnököt, hogy a Késő-római kikötőerőd települési értéktárba történő felvételéről értesítse a Pest Megyei Értéktárat és a Hungarikum Bizottságot, illetve nyilatkozzon arról, hogy – a korábban benyújtott kezdeményezéssel összhangban – a Bizottság is javasolja a Késő-római kikötőerőd megyei értéktárba történő felvételét.

Határidők és felelősök:

Határidő : **folyamatos**

Felelős: **Csoma Attila**

Koordinátor : **Önkormányzati- és Jogi osztály**

2. határozati javaslat

Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testülete Pénzügyi és Jogi Bizottsága, a Települési Értéktár Bizottság feladatkörében eljárva a képviselő-testület és szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2013. (II.06.) számú önkormányzati rendelet 67. § (9) bekezdésnek megfelelően úgy dönt, hogy az előterjesztés 2. számú mellékletét képező, a 114/2013. (IV. 16.) kormányrendelet szerinti javaslat alapján az **Árpád-kori romtemplomot** felveszi a Dunakeszi Települési értéktárba.

A Bizottság felkéri Csoma Attila bizottsági elnököt, hogy az Árpád-kori romtemplom települési értéktárba történő felvételéről értesítse a Pest Megyei Értéktárat és a Hungarikum Bizottságot, illetve nyilatkozzon arról, hogy – a korábban benyújtott kezdeményezéssel összhangban – a Bizottság is javasolja az Árpád-kori romtemplom megyei értéktárba történő felvételét.

Határidők és felelősök:

Határidő : **flyamatos**
Felelős: **Csoma Attila**
Koordinátor : **Önkormányzati- és Jogi osztály**

3 . határozati javaslat

Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testülete Pénzügyi és Jogi Bizottsága, a Települési Értéktár Bizottság feladatkörében eljárva a képviselő-testület és szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2013. (II.06.) számú önkormányzati rendelet 67. § (9) bekezdésnek megfelelően úgy dönt, hogy az előterjesztés 3. számú mellékletét képező, a 114/2013. (IV. 16.) kormányrendelet szerinti javaslat alapján a **Dunakeszi lóversenypályát** felveszi a Dunakeszi Települési értéktárba.

A Bizottság felkéri Csoma Attila bizottsági elnököt, hogy a Dunakeszi lóversenypálya települési értéktárba történő felvételéről értesítse a Pest Megyei Értéktárát és a Hungarikum Bizottságot, illetve nyilatkozzon arról, hogy – a korábban benyújtott kezdeményezéssel összhangban – a Bizottság is javasolja a Dunakeszi lóversenypálya megyei értéktárba történő felvételét.

Határidők és felelősök:

Határidő : **flyamatos**
Felelős: **Csoma Attila**
Koordinátor : **Pénzügyi, Jogi - és Ügyrendi Bizottság**

4 . határozati javaslat

Dunakeszi Város Önkormányzata Képviselő-testülete Pénzügyi és Jogi Bizottsága, a Települési Értéktár Bizottság feladatkörében eljárva a képviselő-testület és szervei Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2013. (II.06.) számú önkormányzati rendelet 67. § (9) bekezdésnek megfelelően úgy dönt, hogy az előterjesztés 4. számú mellékletét képező, a 114/2013. (IV. 16.) kormányrendelet szerinti javaslat alapján a **Dunakeszi Sportrepülőteret** felveszi a Dunakeszi Települési értéktárba.

A Bizottság felkéri Csoma Attila bizottsági elnököt, hogy a Dunakeszi Sportrepülőter települési értéktárba történő felvételéről értesítse a Pest Megyei Értéktárát és a Hungarikum Bizottságot, illetve nyilatkozzon arról, hogy – a korábban benyújtott kezdeményezéssel összhangban – a Bizottság is javasolja a Dunakeszi Sportrepülőter megyei értéktárba történő felvételét.

Határidők és felelősök:

Határidő : **flyamatos**
Felelős: **Csoma Attila**
Koordinátor : **Önkormányzati- és Jogi osztály**

Dunakeszi, 2015. május 15.

Csoma Attila

Láttam :
Dr. Molnár György jegyző

Készítette : Dr. Dávid Csilla

Ellenőrizte : Dr. Németh Samu osztályvezető

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„Dunakeszi Sportrepülőtér”
települési értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:
Csoma Attila (név)

..... (aláírás)

Dunakeszi, 2015. május 18.
(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Csoma Attila

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Csoma Attila

Levelezési cím: 2120 Dunakeszi, Fő út 25.

Telefonszám: 20/564-17-56

E-mail cím: csoma.attila.kepviselo@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Dunakeszi Sportrepülőtér

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☒ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Dunakeszi, Repülőtéri utca

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A második világháború előtt a repülőtér területe a lóversenypályához tartozott és gyakorlópályák voltak kialakítva rajta. A háború vége felé a németek a karámok egy részét lebontották és a futárgépeik céljára használták a sima területet. 1945 januárjában, miután a szovjetek birtokba vették a környéket a helyiek kényszermunkájával katonai repülőteret hoztak létre a területen.

A háború után a területre a Magyar Repülő Szövetség Központi Javító Műhelye települt, amelynek keretében repülőiskola, javító- és szerelőműhely működött itt.

A ma is működő repülőteret 1949-ben az Országos Repülő Egyesület kezdte el kiépíteni, de a repülőtér mai területe az 50-es évekre alakult ki, amikor a reptér és a tréningtelep határai rendeződtek. A repülőtér ekkorra már teljes egészében a vitorlázó repülés kiszolgálására rendezkedett be. A reptérhez kapcsolódóan 1957-től beindult az AKKÜ (Alagi Központi Kísérleti Üzem) működött, ahol a legendás Ifjúság, Béke és Gébics nevű vitorlázó gépeket gyártották.

Az üzem igazgatója a legendás Rubik Ernő volt.

1957 után a repülőtér a Mechanikai Laboratórium 2. számú telepeként működött, majd pedig az Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ) kezelésében.

A dunakeszi repülőtéren több repülőklub is működött, illetve működik még napjainkig is: 1957-ben először a Műegyetem Repülőklub, ezt követően pedig a Mechanikai Laboratórium és az FM Klubja, a Ganz-MÁV Repülőklub, az Ipari Tanulók Repülő Klubja (ITRK), a Könnyűipari Minisztérium Klubja (KÖMI) és a Postás Repülőklub, majd a Dunakeszi Sportrepülőklub, a Malév repülőklub és az Opitz Nándor Repülőklub.

A vitorlázórepülés kapcsán fontos megemlékeznünk a legendás dunakeszi hullámról. A magas légköri hullámmozgás segítségével a magyar vitorlázópilóták a 80-as évek közepétől gyakran itt repültek arany és gyémánt fokozatú magasságrekordjaikat.

A repülőtér 2003-óta a Nemzeti Ökológiai Hálózat része, itt és a szomszédos lóversenypályákon él ugyanis Magyarország egyik legnagyobb ürgeállománya, valamint számos védett növény- és állatfaj.

A repteret, mely 2003 óta Dunakeszi város tulajdonában van, ma sportrepülőgépek és kisebb személyszállítók használják le- illetve felszállópályaként. Elsősorban a sportrepülés és hobbirepülés szerelmeseinek biztosít sportolási és kikapcsolódási lehetőséget.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Dunakeszi Sportrepülőtér 1940-es évek végétől szolgálja a magyar sportrepülést. Túlzás nélkül generációk nőttek fel a dunakeszi gyepen és tanulták meg a repülés fortélyait. Jó példa erre, hogy az egykori MALÉV pilóták mintegy nyolcvan százaléka is Dunakeszin szerzett pilótavizsgát. A magyar repülőgépgyártás is egy fontos epizódja is a repülőtérhez köthető. Az 1957-ben itt létesült repülőgépgyárban tervezték és készítették az Ifjúság, Béke, és Gébics repülőgépeket. A repülőtér annyira központi helyszíne volt a hazai vitorlázó repülésnek, hogy 1954-ben itt forgatták a 2x2 néha öt című játékfilm repülő jeleneteit is.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Csoma Attila: A repülőgépgyártás története Dunakeszin. In: Dunakeszi helytörténeti Szemle I. évf. 2. szám (2008. szeptember), p. 4-5.

Legindi Tímea: A dunakeszi repülőtér története. In: Dunakeszi helytörténeti Szemle IV. évf. 1. szám (2011. május), p. 8-9.

A Dunakeszi reptér megtartja funkcióját : repül a ... repül a.... -In: Dunakeszi Napló 1998. : IV. évf., 11. (1998. május 29.), p. 3.

Kiss Tímea: A reptér szárnyakat ad : a dunakeszi repülőtér története és helyzete, ill.. -In: Dunakeszi Napló 2002. : VIII. évf., 11. szám (2002 július 12.), p. 1., 4.

Dunakeszié lett az alagi repülőtér : nő a város gazdasági, idegenforgalmi vonzereje, ill. --(PestVidék). -
-In: Népszabadság 2003. : LXI. évf., (2003. április 19.), p. 33.

Miénk lett a repülőtér, ill. --(Dunakeszi). --In: Budapesti Nap 2003. : II. évf., (2003. április 17.), p. 20.

Cserkúti Ágnes: Kincstünk: a reptér, ill.. --In: Dunakeszi Polgár 2007. : VII. évf., 7. szám (2007. július), p. 22.

Vetési Imre: Legendák a levegőben : húszezren a Dunakeszi Repülőnapon, ill.. --In: Dunakanyar Régió 2012. : XIV. évf., 10. szám (2012. május 31.), p. 8.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

- Nincs

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„Dunakeszi lóversenypálya és tréningtelep”
települési értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

Csoma Attila (név)

..... (aláírás)

Dunakeszi, 2015. május 18.

(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Csoma Attila

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Csoma Attila

Levelezési cím: 2120 Dunakeszi, Fő út 25.

Telefonszám: 20/564-17-56

E-mail cím: csoma.attila.kepviselo@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Dunakeszi lóversenypálya és tréningtelep

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☒ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Dunakeszi, Verseny u.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A Magyar Lovar Egylet 1889-ben úgy határozott, hogy a pesti városligeti pályán kívül egy tréningágyára és tréningtelepre van szüksége a magyar lóversenyügynek. Ezért összesen 300.000 forintért megvásárolták a 2800 hold nagyságú Alag-pusztát. A területen az építkezés 1890 tavaszán indult, az építők előtt mindvégig az angliai Newmarket lebegett eszményképként. A munkálatok gyorsan haladtak, így a következő év elejére már készen is állt a pálya. Ez volt az ún. régi pálya, amelynek vonalvezetése nem egyezett meg a mostanival, hiszen néhány évvel később, a millennium évében az egész versenyteret átépítették. Az első pálya éppen merőleges volt a vasútra és nagyrészt a jelenlegi repülőtér területén feküdt, viszonylagosan messze az akkori Dunakeszitől. Ebből kifolyólag a vonatok is a nyílt pályán, az alagi őrház magasságában álltak meg és tették ki a fővárosból kilátogató nézősereget. A versenypálya mellett természetesen megépültek a munkapályák is, valamint elkezdődött kiépülni a tréningtelep istállórendszere, hiszen Alag elsődleges funkciója a tréning volt. Az első meetingre 1891. április 12-én került sor és hat futamot tartottak. A történelmi első, az 1600

méteres Magyar Lovar Egyleti Díjat Chernel György hároméves sárga ménje, Darázs nyerte Horthy Istvánnal a nyergében. Igaz, hogy az első évben csupán két napon volt verseny Alagon, a turfbarátok hamar megkedvelték a vidéki helyszínt és annak ellenére sikerült kivonatozni a Pest melletti községbe, hogy kis nehézségbe került a gyeper megközelítése. Az 1892-es év nagy eseménye az 1000 fő befogadására alkalmas tribün átadása volt. Valószínűleg korábban is lehetett tribünje a pályának, de az feltehetően ideiglenes építmény volt. Az új tribün használatba vételi engedélyét 1892. június 2-án kérte meg Dr. Magyar László, az Úrlovasok Szövetkezetének titkára Kemény Gusztáv megyei főszolgabírótól. A nagyjából nyolc méter magas építményt a Jakabfy és Szabó budapesti építész iroda tervezte. Az új építmény lehetővé tette, hogy a következő évben már több, szám szerint hét meetinget tartsanak Alagon. A versenynapok áprilisban, júniusban és augusztusban voltak, így a szezon jóval nagyobb részét lefedték. A versenyüzem izmosodását jelzi, hogy olyan komoly díjak kerültek kiírásra, mint a Rákosi-díj vagy a Nagyalagi Akadályverseny, amelyeket még ma is futnak. Az új futamokon az eddigieknél nagyságrenddel nagyobb pénz volt a fődíj, amely egyre több jó lovas és egyre több fogadót csábított a versenyekre. A versenypálya folyamatosan üzemelt az elkövetkező évtizedekben. Ameddig Budapest a profi versenyeknek adott otthont, addig Alagon az ún. úrlovas versenyeket tartották, azaz a passzióból vagy tréningből lovagolt lovak küzdelmeit. A helyzet az első világháború után változott. Akkor a pesti pálya használhatatlansága miatt Alagon rendeztek minden versenyt, így az 1921-ben első alkalommal kiírt Magyar Derby-t is. 1925-ben a profi versenyek visszakerültek a fővárosba, de a tréning megmaradt Dunakeszin. Akkoriban több mint 600 telivért edzettek a pályán és a hozzá tartozó tréningtelepen. A lóverseny 1945 után állami tulajdonba került, de a pálya és a tréning megmaradt a településen a mai napig.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Dunakeszi lóversenypálya nagy szerepet játszott a hazai lóversenyzés fejlődésében. Olyan telivér csillagokat treníroztak itt, mint Rascal, Pázmán, Vatinius vagy az utóbbi években Overdose. A tréningtelep napjainkig fontos szerepet játszik a hazai lósportban, hiszem a Kincsem parkban futó lovak nagy részét itt trenírozzák. Ez napjainkban mintegy 300 angol telivér tréningjét jelenti napi szinten.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Száraz György: Százéves az alagi lóversenypálya 1896-1996, Magyar Lovaregylet (1996)

Alag - a magyar Newmarket és Az alagi évek. In: Fehér Dezső: A magyar lóversenyzés története : 1827-1977 : történelmi visszapillantás a reformkor küzdelmes korszakától napjainkig, Natura ([1977]); p. 63-65 és p. 102-106

Konda Szilvia: Lóversenyzés Alagon a századelőn : az alagi futtatások idejéből : (1910-1924) : (A magyar lóversenyzés "virágkor" utáni szakasza), ??? (1998)

Száraz György: Alag jelentősége a honi lóversenyzés történetében. -A cikk fénymásolata könyvtári kötésben. -In: Pest megyei krónika : XXII. Országos Honismereti Akadémia : helytörténész könyvtárosok országos tanácskozása, Vác 1994 (1994), p. 33-38.

Lévai Tibor: Az alagi versenypályák rövid története 1-2.rész. In: Dunakeszi Helytörténeti Szemle III. évf. 1. (2010. május) és 2. szám (2010.szeptember) p.18. és p.10.

Vetési Imre: Százéves az alagi lóversenypálya : jubileumi Turf, ill. -In: Dunakeszi Polgár 1996. : II., 5. (1996.), p. 1., 5.

Születésnapi ajándék : száz éves az alagi lóversenypálya. --In: Dunakeszi Napló 1996. : II. évf., 10. (1996. május 17.), p. 5.

Az alagi lóversenyzés 100. évfordulóján : ismét futnak a paripák. --In: Dunakeszi Napló 1996. : II. évf., 8. (1996. április 19.), p. 5.

Kiss Tímea: Az alagi galopp-pálya, és a magyar lóversenysport : tétre, helyre, befutóra (1. rész), ill. - (Tétre, helyre, befutóra). --In: Dunakeszi Napló 2002. : VIII. évf., 7. szám, p. 1., 4.

Várostarténetet írt a lóversenyzés, ill.. --In: Dunakanyar Régió 2002. : IV. évf., 7. szám (2002), p. 4.

Csoma Attila: A magyar Newmarket, ill. --(Alag centenáriumi). --In: Dunakeszi Polgár 2009. : IX. évf., 2. szám (2009. február), p. 13.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

- nincs

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„Dunakeszi Árpád-kori romtemplom”
települési értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:
Csoma Attila (név)

..... (aláírás)

Dunakeszi, 2015. május 18.
(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Csoma Attila

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Csoma Attila

Levelezési cím: 2120 Dunakeszi, Fő út 25.

Telefonszám: 20/564-17-56

E-mail cím: csoma.attila.kepviselo@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Dunakeszi Árpád-kori romtemplom

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Dunakeszi, Alagi-major

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- ☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Dunakeszi Árpád-kori történetének fontos emléke az Alagi-majorban található romtemplom. A templom korát illetően a legújabb kutatások a XII. század közepére vagy a XII.-XIII. század fordulójára teszik annak első részletének, a körtemplomnak a felépítését. A templom Árpád-korban épített része ugyanis egy körtemplom volt, ami nagyon kedvelt építési forma volt abban az időben. Átmérője 7,65 méter lehetett, és a tőle délre, a Mogyoródi-patak mentén fekvő Alag település lelki gondozását látta el. A körtemplomhoz később hozzáépítettek egy toldalékhelyiséget, amelynek bejárata a templomhajóból nyílt. Ezt a régészek sokáig oldalkápolnának tekintették, de sokkal inkább valószínű, hogy sekrestyéről van szó. Ajtaja talán azért nem a szokott módon a szentélyből nyílt, mert az építők a templom kis méretei miatt túl szűknek tekinthették ezt a megoldást, igaz, ez a toldalékhelyiség utólag áttört, rendkívül keskeny ajtajával amúgy se szolgálhatott reprezentatív oldalkápolnaként. A XV. században a templomot késő gótikus stílusban kibővítették. Ekkor az eredeti kisméretű szentély helyett, egy jóval nagyobb, hatszögletűt építettek, ami meglehetősen elmozdította a harmonikus falusi körtemplom arányait. A gótikus szentélyt a XV. század végén vagy a XVI. század elején újraboltozták, amely során kétszer hornyolt bordázatot kapott. Időben nehezen meghatározható

a kora, de talán még később épült a templomhoz toldalékként az a hevenyészett falú osszarium (kripta), amelyet közvetlenül a sekrestye mellett foglalt helyet. A templom a török időkben válhatott romossá, mivel vidékünk forgalmas hadiútvonal volt a korban. A romtemplomot a műemlékvédelem 2000-ben feltárta és restaurálta. Jelenleg műemléki védelmet élvez.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Pest megyében viszonylag kevés templom maradt fel az Árpád-kori időszakból. Ennek legfőbb oka a török hódoltság másfél évszázada, amelyben a középkori településhálózat nagy része megsemmisült. A települések – amennyiben újraterülepültek - javarészt néhány kilométerrel távolabb épültek újjá, így a romossá vált templomok döntő része végleg az enyészeté lett. A Dunakeszi Árpád-kori templomrom a körtemplomok szép példája. Nem véletlen, hogy az ezredforduló idején a műemlékvédelmi hatóság komoly összeget áldozott a restaurálására és műemléki védelem alá helyezte.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Fülöp András: A dunakeszi-alagimajori templomrom régészeti kutatása, ??? (2000); -
·Műemlékvédelmi Szemle 2000/1-2 számából részlet p. 77-106.

5/17. Alagi major.- In: Pest megye régészeti topográfiája, Akad. K. (1986—) 2., A szobi és a váci járás: XIII/2. (1993); (Magyarország régészeti topográfiája ; 9) p.81-84.

Csoma Attila: Helytörténeti mozaik IV. - Árpád kor, ill. -(Helytörténeti mozaik). -In: Dunakeszi Polgár 2006. : VI. évf., 4. szám (2006. szeptember), p. 15.

Alagimajori templomrom, Dunakeszi. Túrautak. 2011.12.01.

<http://www.turautak.com/cikkek/varak--romok/templomromok/alagimajori-templomrom--dunakeszi.html>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

- Nincs

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„Dunakeszi késő-római kikötőerőd”
települési értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:

Csoma Attila (név)

..... (aláírás)

Dunakeszi, 2015. május 18.

(P. H.)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Csoma Attila

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Csoma Attila

Levelezési cím: 2120 Dunakeszi, Fő út 25.

Telefonszám: 20/564-17-56

E-mail cím: csoma.attila.kepviselo@gmail.com

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Dunakeszi késő-római kikötőerőd

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Dunakeszi, Duna sor 28.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- ☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Dunakeszin, a Horányi révtől néhány méterre állnak annak a késő-római kikötőerődnek a romjai, amely valaha a dunai limes tagjaként a Római Birodalmat védte a barbár hódítók elől.

A kikötőerőd története: Kr. u. 364-ban a pannóniai születésű Valentinianust választották császárrá, aki katonaemberként is ismervén e területet, tudta, hogy Itáliát Pannónia megerősítésével lehet csak megvédeni az egyre erősödő gót támadástól. Valentinianus a dunai limest úgy kívánta megerősíteni, hogy a folyó bal partjára, a vazallus kvád és szarmata királyságok területére is erődöket akart építeni. Számos ilyen bal parti előretolt hídfőállást létesült így, pl. Nógrádverőcénél, Vácott, Sződön, Dunakeszin, a Rákos-patak torkolatánál és a budapesti Március 15-e téren. Ezek egy része már Valentinianus előtt is állt, azonban a Dunakeszinél lévő erődöt a régészek hosszú viták után a 370-es évek elejére, az utolsó nagy limes-erősítések korára, azaz a pannóniai születésű császár uralkodásának idejére teszik. Az erődítmény – latin nevén Contra Constantinam – lényegében egy kikötőerőd volt a Duna partján, amely két őrtoronyból és az általuk közrefogott kis kikötőből állt, ahol a rómaiak dunai flottájának, a Classis Flavia Pannonicának a hajói is kiköthettek.

Az erődnek a szemközti parton, a horányi révnél volt egy ikerpárja is, mivel a biztonságos áthajózást csak így lehetett biztosítani. A kikötő összekötő kapocs lett volna az aquincumi légiós tábor és a gödi Ilka-majorban felépíteni szándékozott katonai tábor között.

A Dunakeszin zajló régészeti ásatások alapján viszonylag pontos képet alkothatunk arról, hogyan is nézhetett ki ez a kiserőd, amely alaprajzát tekintve a késő római kikötőerődök típusába sorolható. Ezeknek a szimmetrikus alaprajzi elrendezésű erődítményeknek a központját egy nagyméretű, többemeletes központi torony alkotta, amelyeket a partoldal tetejére, a környék legmagasabb pontjára építettek, így történt ez Dunakeszin is, ahol a központi tornyot egy parton fekvő természetes kiemelkedésen találjuk. A torony rövidebb oldalából két ellentétes irányba egy-egy szárnyfal indul. Az átlagosan 8-12 m hosszú szárnyfalak végén, vékonyabb falú és kisebb négyzet alaprajzú saroktornyokat építettek. A saroktornyokból egy belső udvart képezve két hosszabb fal fut egészen a Duna víztükréig. Az erőd valószínűleg nem működött sokáig, mivel Valentinianus halála után nem sokkal, 378-ban a római seregek döntő vereséget szenvedtek a Balkánon a gótoktól, akik néhány év múlva átvették az irányítást a Kárpát-medencében is, ami a római uralom végét is jelentette a térségben. Az erőd romjait a Nemzeti Múzeum régészei tárták fel a 2000-es években. Jelenleg egy része egy magánház területén fekszik, ahol a ház tulajdonosa múzeumot rendezett be az erőd és kora bemutatására.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A dunakeszi-késő római kikötőerőd és az ott kialakított múzeum a római kori emlékeink értékes darabja. A Nemzeti Múzeum által feltárt erőd a maga nemében páratlan Magyarországon. Kikötőerőd nem maradt fenn ilyen állapotban. A Nemzeti Múzeum régészeinek hála a Dunakeszin kialakított kis magánmúzeumban a látogatók autentikus anyagon ismerhetik meg a kort. A Dunai-limes vonala, így benne a dunakeszi kikötőerőd is pályázni fog az UNESCO világörökség címére.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

- Magyar Nemzet, Ferch Magda: Erőd a villában - Rendhagyó római kori ásatás Dunakeszin, 2005. december 17.
- National Geographic, Régészet, Erőd a nappali alatt, 2007. december
- Magyar Nemzet, Tölgyesi Gábor: Múzeum az alagsorban, 2009. szeptember 21.
- Dunakeszi Polgár, 2009. október - Kulturális Örökségnapok Dunakeszin- Közkinccsé vált a magántulajdonban lévő kikötőerőd
- Dunakanyar Régió, 2009.szeptember 30. - A Világörökség része lesz a kikötőerőd
- BORS, 2010. január 23. - Római várra lelt a telkén Attila
- Dunakanyar Régió, 2011.március 30. - A világörökség cím vonzásában
- (<http://online.fliphtml5.com/uovt/vndq/>- ÚJABB LÉPÉSEK A VILÁGÖRÖKSÉG-CÍM FELÉ DUNAKESZIN, 2013. FEBRUÁR 26.
- Dunakanyar Régió, 2013. április 5. - Párbeszéd a világörökségi cím elnyeréséért
- Dunakanyar Régió, 2014. június 21.-Múzeumok éjszakája - életre kelt történelem
- Szép Magyarország, 2009/1. szám - Szentendre és környéke
- Szép Magyarország, 2010/1- Római helyőrség a Barbaricumban - a Dunakeszi kikötőerőd
- Pesti Est - különszám - Kulturális Örökség Napok, 2009-2014.

Kiadványok:

- **Vezető a római limes Világörökségre jelölt magyarországi helyszínein I. – Mráv Zsolt: DUNAKESZI – késő-római kikötőerőd** (VERANO Kft, ISSN 2061-1560, 2009)- az Európai Unió támogatásával
- **Vezető a római limes Világörökségre jelölt magyarországi helyszínein I. – Mráv Zsolt: DUNAKESZI – késő-római kikötőerőd, Late Roman Fortlet along the Danube** (VERANO Kft, ISBN 978-963-08-0841-5) – A két nyelvű kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.
- Magyar- angol - német nyelvű ismeretterjesztő prospektusok

egyéb kiadványok:

- Prof. Visy Zsolt: Rómaiak a Dunánál - A Ripa Pannonica Magyarországon mint világörökségi helyszín, Pécsi Tudományegyetem Régészeti Tanszék, Pécs, 2011. magyar- angol nyelvű
- (Kuturnegyed, Dunakeszi Programiroda)

weboldalak:

- www.dunakeszierod-fortlet.org
- http://mult-kor.hu/20091030_okori_vilagot_rejt_egy_csaladi_haz_dunakeszin
- <http://dunaiszigetek.blogspot.hu/2012/11/csaladi-haz-pincejebol-vilagorokseg.html>
- <http://www.programturizmus.hu/partner-kesoromai-kikotoerod-dunakeszi.html>
- http://www.piacessprofit.hu/kkv_cegblog/ceghirek/milliardos-jatszma-a-hazai-turizmus-a-tet/
- http://www.aktivpihenes.hu/cikkek_pr_cikkek/kis_erod_a_duna_menten

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

- www.dunakeszierod-fortlet.org